

Utjecaj primarne socijalizacije na konzumaciju opijata u studentskoj populaciji

Martić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:517982>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

MARIJA MARTIĆ

**UTJECAJ PRIMARNE SOCIJALIZACIJE
NA KONZUMACIJU OPIJATA U
STUDENTSKOJ POPULACIJI**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

MARIJA MARTIĆ

**UTJECAJ PRIMARNE SOCIJALIZACIJE
NA KONZUMACIJU OPIJATA U
STUDENTSKOJ POPULACIJI**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof.dr.sc. Renato Matic

Zagreb, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SOCIJALIZACIJA	2
3. DEVIJANTNOST I SOCIOLOŠKE ODREDNICE DEVIJANTNOSTI.....	4
3.1. TEORIJE DEVIJANTNOSTI	5
3.1.1. Teorija anomalije	5
3.1.2. Teorija učenja	6
3.1.3. Teorija etiketiranja	6
3.1.4. Konfliktne teorije.....	6
3.1.5. Teorija socijalne kontrole	7
3.2. KONZUMACIJA ALKOHOLA KAO DRUŠTVENI FENOMEN	7
4. ISTRAŽIVANJE	10
4.1. CILJ, ISTRAŽIVAČKA PITANJA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	10
4.2. ISTRAŽIVAČKA PITANJA	10
4.3. HIPOTEZE	10
5. METODOLOGIJA	11
6. REZULTATI I ANALIZA ISTAŽIVANJA	12
6.1. REZULTATI <i>ONLINE</i> ANKETE	12
7. ZAKLJUČAK	21
8. LITERATURA	22

1. UVOD

Kroz proces socijalizacije prolaze svi ljudi ovoga svijeta. Socijalizacija je proces kojim čovjek kao biološko biće postaje društveno biće, sposobno za obitavanje unutar određene društvene skupine i kulture. Socijalizacija je proces koji se odvija unutar svih skupina u kojima se čovjek može naći, sve od obitelji do prijatelja, poslovnih kolega, religijskih skupina i ostalih. Ona traje od čovjekovog rođenja pa sve do smrti, te je proces koji se u čovjeku odvija cijeli život. Socijalizacijom učimo norme, vrijednosti, pravila i kulturu društva u kojemu obitavamo, te je socijalizacija glavna poveznica između čovjeka i društva u kojem se on nalazi. Premda se socijalizacija kao proces najaktivnije događa tijekom ranog i kasnog djetinjstva, veliki utjecaj ima i na starije članove društva, pogotovo adolescente i mlađe odrasle osobe, s velikim naglaskom na studente. Studenti upisom na studiji prolaze kroz puno velikih promjena u životu, od promjene okoline, do promjene dinamike života pa sve do promjene osoba i prijatelja koji ih okružuju. Ponekad te promjene znaju biti stresne i dovode do toga da mladi ljudi rade stvari koje možda nekada i ne bi učinili, ali rade to zbog lakše prilagodbe društvu.

Primjerice, na konzumaciju alkohola u našem društvu gleda se kao na normalnu stvar, koja se odvija svakodnevno i smatra se normalnim popiti koju čašicu više u slučaju određenih proslava. No s druge strane, kada osoba previše popije ili kada čašica-dvije prerastu u ozbiljniji problem, tada se na alkohol gleda kao na devijantnu pojavu koja šteti čovjeku i njegovoj okolini. Devijantnim pojavama možemo nazvati sve one pojave koje odskakuju od određenih i već poznatih odrednica, normi i pravila društva.

Rad se sastoji od više poglavlja, objasniti će pojmove socijalizacije i devijantnosti, te je u sklopu rada napravljena malo šire objašnjenje određenih teorija devijantnosti u sociologiji. Objasnjeno je i to kako se na ispijanje alkoholnih pića u našem društvu gleda kao na određeni društveni fenomen. Zatim kao najbitniji dio rada dolazi anketno istraživanje koje pokušava dokazati postoji li određena povezanost između utjecaja vršnjaka i konzumacije alkohola na studente Sveučilišta u Zagrebu. Cilj istraživanja je proučiti postoji li povezanost između konzumacije alkohola kod studenata sa utjecajem vršnjaka, odnosno vršnjačkim nagovaranjem.

2. SOCIJALIZACIJA

Prema Haralambosu i Heald, socijalizacija je „*proces kojim pojedinac uči kulturu svoga društva*“ (Haralambos i Heald, 1980:18). Kroz interakciju s drugim ljudima, pojedinac uči pravila, vrijednosti, norme i kulturu društva u kojemu obitava. Isto tako, pojedinac razvija, usvaja i oblikuje svoje ponašanje prema zadanim i već ustanovljenim obrascima ponašanja. To je proces koji traje čitav život i bez kojega društveni život kao takav ne bi bio moguć. Ona čini sponu između pojedinca i društva, kojom pojedinac razvija identitet i vlastito ponašanje prema već ustanovljenim odrednicama društva, te tim procesom pojedinac postaje istinsko društveno biće. Bez socijalizacije, društveni život ne bi postojao te ljudi ne bi bili sposobni za uklopiti se u bilo koji vid društva (Haralambos i Heald, 1980).

Socijalizacija se najintenzivnije odvija u ranom djetinjstvu, iako je ona proces koji se odvija cijeli život. U počecima ljudskog života, obitelj je ta koja malo dijete uči jeziku, kulturi, osnovama kulturnog ponašanja te ga uči osnovnim normama koje su bitne za obitavanje u društvu. Obitelj čovjeka usmjerava na put koji je poželjan i koji će to dijete uklopiti u normalan društveni život. Takvu vrstu socijalizacije najčešće nazivamo primarnom socijalizacijom jer stvara čovjekove temelje za normalno funkcioniranje unutar društvu (učenje jezika, pisma, normi, pravila i kulture) (Giddens,2003).

Nadalje, socijalizacija se nastavlja kroz odrastanje i odrasli život, jer nakon obitelji, koja je glavna socijalizacijska sila u početku čovjekova života, dolaze drugi čimbenici koji isto tako vrlo bitno utječu na socijalizaciju. S čovjekovim odrastanjem, ljudi se susreću sa drugim utjecajima poput vrtića, škole, skupine vršnjaka, društva u kojem obitavaju, medijima, raznim organizacijama i religijskim skupinama koji također imaju veliki utjecaj na proces socijalizacije i usvajanje određenih stavova. Svi ti čimbenici koji utječu na socijalizaciju nazivaju se agensima socijalizacije. Agensi su svi ljudi, ustanove, mediji, vjerske institucije koje pojedince vode kroz proces socijalizacije i kroz internalizaciju općih stavova društva i određenih društvenih skupina. (Matić, 2003). Agensi uče o onome što je ispravno, a što je nepoželjno, te sukladno tome pozitivno ili negativno potkrjepljuju pojedince koji kroz taj način usvajaju poželjne stavove, norme i vrijednosti. (Giddens, 2007).

Iako obitelj je najvažnija karika u socijalizacijskom procesu, ne može se poreći da i ostali čimbenici nemaju bitan utjecaj na formiranje čovjeka kao takvog. Već spomenute društvene skupine, vjerske institucije i mediji uvelike utječu na to kako će se osoba formirati te kakve će stavove i vrijednosti preuzeti.

Normalno je da se kroz cijeli život ljudi prilagođavaju novim životnim situacijama i ulogama te se miču od onih starih na koje su navikli. Kroz takve promjene ljudi prolaze sve od vrtića, pa do kraja života, no za jednu se promjenu ipak može reći da je najintenzivnija. To je ona promjena koja se dešava zbog prelaska iz srednje škole na fakultet, gdje veliki broj mladih na studiji odlazi u drugi grad, kilometrima udaljen od obiteljskog doma i rutine življenja na koju su navikli. Ti mladi potpuno mijenjaju okruženje, skupinu ljudi s kojima provode vrijeme te općenitu dinamiku života. Ta promjena može biti iznimno teška jer se osoba mora prilagoditi na nove životne zadaće, nove ljude i potpuno novo okruženje, bez sigurnosti roditeljskog doma. Zbog toga, u životu mladih ljudi, pogotovo studenata, veliku ulogu imaju njihovi vršnjaci i skupina ljudi s kojima provode vrijeme. (Raboteg-Šarić, 1997).

Kod studenata je uobičajeno da dosta vremena provode okruženi vršnjacima i kolegama s fakulteta, što zbog predavanja, učenja ili seminara, to i zbog općenitog trošenja vremena na druženje i zabavu. Većinu svog slobodnog vremena iskorištavaju u društvu vršnjaka, nerijetko uz koje pivo ili čašu vina. Stoga je bitno proučiti imaju li upravo ti vršnjaci utjecaj na konzumaciju alkohola među studentima, jer nije nepoznanica da je cilj velikom broju mladih ljudi što lakše se uklopiti u određeno društvo. Ponekad su mladi ljudi sposobni učiniti razne stvari koje inače možda i ne bi učinili samo zato da bi se lakše uklopili u određeno društvo. Takve stvari i takvi postupci ponekad mogu biti bezazleni i nebitni, no ponekad ih se smatra devijantnima i nepoželjnima.

3. DEVIJANTNOST I SOCIOLOŠKE ODREDNICE DEVIJANTNOSTI

Na ovome svijetu ne postoji društvo u kojemu svi njegovi članovi poštuju pravila i norme koje su ustanovljene od strane tog istog društva. Svaki ljudski čin koji odstupa od onog uobičajenog i normalnog nazivamo devijantnim činom. Prema Giddensu (2007:203) „devijantnost se može definirati kao neprihvatanje skupa normi koje prihvaća većina ljudi u nekoj zajednici ili društvu“. Kao takva, devijantnost može biti pozitivna, negativna ili neutralna. Pozitivnu devijantnost karakteriziramo dobrim i poželjnim reakcijama na nečiji čin, gdje je primjerice nešto što odskače od okoline pohvalno i poželjno, kao primjerice ekscentričan način oblačenja koji drugi hvale i nagrađuju. S druge strane, kada je devijantan čin negativan, on kod zajednice uzrokuje šokiranost, strah i osjećaj tuge ili nezadovoljstva. Tako se ubojstva, krađe, tučnjave i konzumacija droge karakteriziraju kao negativna devijantnost te u skladu s njima dolazi i do formalne kazne te osude ostalih članova društva. Na neutralnu devijantnost se gleda kao na čin koji jednostavno ne donosi nikakvu pohvalu, ali niti kaznu (Haralambos i Heald, 1980:390).

Kako navode Haralambos i Heald (1980.), devijantnost je relativna, odnosno određena je kulturom. To znači da se definira u odnosu na neke već postavljene standarde i norme u nekom društvu, a poznato je da oni ovise od kulture do kulture. Stoga ne treba čuditi ako nekoga s Dalekog Istoka začudi ako primjerice Amerikanac u njihovoj državi ostavi napojnicu konobaru. Za njihovo društvo, takav čin je neobičan i smatra se devijantnim jer nije tipičan za njihovu kulturu i jednostavno ga ne prakticiraju. Upravo zbog tih činjenica, Haralambos i Heald (1980:391) navode da devijantnost „varira od vremena do vremena ili od mjesta do mjesta“.

Američki sociolog Marshal B. Clinard u svojoj knjizi *'Sociology of Deviant Behaviour'* navodi da se na devijantnost i njenu definiciju treba gledati iz četiri različita pristupa. Prvi pristup je onaj statistički, na koji možemo gledati kao na određeno odskakanje od nekog statističkog prosjeka. Idući je apsolutni pristup, koji drži do toga da su norme i vrijednosti temeljni standardi svakog društva te su kao takvi jedino što može okarakterizirati određeno ponašanje kao devijantno. Reakcijski pristup je pristup koji na devijantnost gleda sa strane reakcije društva koju će određeno ponašanje donijeti. Posljednji pristup je normativni, koji govori da je svako ponašanje koje odstupa od normi određene društvene skupine karakterizirano kao devijantno (Matić, 2003).

3.1. TEORIJE DEVIJANTNOSTI

Postoji niz teorija koje objašnjavaju devijantno ponašanje i kako zapravo dolazi do njega. U nastavku ovoga rada navedene su one osnovne: teorija anomije, teorija učenja, „*labeling*“ teorija (odnosno teorija etiketiranja), konfliktne teorije te teorija socijalne kontrole (Matić, 2003).

3.1.1. Teorija anomije

Teorija anomije drži do toga da do devijantnosti dolazi zbog nepostojanja temeljne regulacije društva. Kada norme i vrijednosti ne postoje ili ih se percipira kao nedostatne za ostvarenje ciljeva i društvenu regulaciju, pojedinac je u nemogućnosti uspostavljanja normalnog funkcioniranja unutar zajednice. Zbog tih činjenica, pojedinac se osjeća izostavljeno i nepripadno društvu u kojemu obitava te zbog toga dolazi do društveno neprihvatljivog ponašanja, odnosno devijantnosti. Što je pojedinac više integriran u društvo, to je manja mogućnost pojave anomije.

Sociolozi koji su najviše pisali o ovoj teoriji su Emile Durkheim i Robert K. Merton. Emile Durkheim je teoriju anomije pobliže objasnio u svojoj knjizi *Le Suicide: Etude de sociologie*, gdje kroz teoriju anomije objašnjava problem samoubojstva. Prema Durkheimu, devijantnost je sastavni i neizbježan dio društva te na nju možemo gledati kao na normalan dio društvenoga života, jer „zdravo društvo treba zločin i kaznu“ (Haralambos, Heald, 1980:395).

S druge strane, američki sociolog Robert K. Merton navodi da je anomija „slom u kulturnoj sferi društva“, odnosno da je ona nesklad između društvenih ciljeva i normi koje je odredilo samo društvo. Većina ljudi je koliko-toliko u mogućnosti ispunjavanja tih ciljeva, te stoga mogu i djelovati sukladno njima. No s druge strane, dio društva koji nema financijske, društvene ili bilo kakve druge mogućnosti ispunjavanja tih ciljeva, nailazi na problem. Nemogućnost uspostave ciljeva i normi dovodi do osjećaja izopćenosti jer je pojedincima izrazito teško obitavati u društvu u kojem se „ne uklapaju“. Zbog toga, pojedinci se okreću očajničkim potezima da bi zadovoljili te ciljeve ili se jednostavno odstranjuju i odlučuju živjeti protivno svim pravilima koje im društvo nalaže (Matić, 2003).

3.1.2. Teorija učenja

Teorija socijalizacije, poznatija kao teorija učenja, vodi se pretpostavkom da se devijantnost uči kroz socijalizaciju, jednako kao što se uče i norme i vrijednosti. Prema tome, devijantnost je moguće naučiti kroz interakciju s drugim članovima društva, kroz obiteljske odnose, medije i slično (Matić, 2003).

3.1.3. Teorija etiketiranja

Teorija etiketiranja (ili „*labeling*“ teorija) na devijantnost gleda s individualne razine te kroz interakciju s manjim grupama. Teorija govori da negativne posljedice i sankcije koje se primjenjuju na devijanta nakon počinjenja devijantnog čina zapravo imaju kontra efekt na tu osobu, te da ju time zapravo ne udaljavaju od mogućnosti ponovnog počinjenja devijantnog čina, već suprotno, daju mu veću mogućnost ponavljanja. U ovoj teoriji, glavni naglasak je na reakciji društva koje ono ima prema nekom devijantu. Naime, ako se nekoga definira kao devijantnog, postoji veća mogućnost da će ta osoba ponovno počiniti devijantan čin jer ga ionako već svi smatraju prekršiteljem i devijantom. Ovu teoriju prvi je ustanovio Howard Becker, koji navodi da je devijantnost „posljedica primjene sankcija“. Fokus ove teorije je na činjenici da se neku osobu označava kao devijantnu, te da ona svjesno preuzima tu dodijeljenu „etiketu“, odnosno ulogu u društvu. Činjenica da tu osobu drugi označavaju kao devijantnu ima veliki utjecaj na daljnje ponašanje etiketirane osobe, jer se osoba nastavlja ponašati onako kako mu je u društvu i pripisano. Devijantna etiketa devijantu pripisuje društvenu ulogu kao takvu te postoji mogućnost nastavljanja devijantnog ponašanja te ponavljanje istog devijantnog čina i automatski izgradnje i takozvane devijantne karijere (Matić, 2003).

3.1.4. Konfliktne teorije

Naglasak konfliktne teorije nalazi se u nejednakoj raspodjeli društvene moći. Bogatiji, uspješniji i moćniji članovi društva imaju prednost u stvaranju ciljeva, vrijednosti i zakona naspram slabijih i siromašnijih društvenih skupina. Te slabije društvene skupine uglavnom nisu u mogućnosti ispunjavati uvjete koje nameće društvo, odnosno moćnije društvene skupine jer ne žive jednakim standardom niti na isti način kao oni. Ti uvjeti su za njih jednostavno nedostižni i ne mogu se svrstati nigdje u društvo te zbog toga posežu za raznim devijantnim načinima ispunjavanja tih ciljeva, jer do njih ne mogu doći na niti jedan drugi način. S druge strane, moćnija skupina koja je i kreirala te vrijednosti i zakone, može ih bez problema poštivati i pratiti jer su napravljeni i osmišljeni upravo po njihovim pravilima i životnim standardima.

3.1.5. Teorija socijalne kontrole

Teorija socijalne kontrole govori da je „*kriminal posljedica neravnoteže između sklonosti prema kriminalnoj djelatnosti i društvene ili fizičke kontrole koje odvrćaju od tog impulsa*“ (Giddens, 2007:213). Da ne postoji određena vrsta kontrole (poput zakona i kazni), puno ljudi bi se upustilo u devijantna ponašanja radi postizanja određenih ciljeva, a sve to zbog činjenice da ljudi djeluju racionalno i nagonski. Teoretičar i američki sociolog Travis Hirschi govori da postoje 4 vrste veza između društva i poštivanja zakona, a to su vezanost, predanost, uključenost i uvjerenje. Dakle, što je pojedinac više uključen u samo društvo i ako u tom društvu ima osjećaj pripadnosti i ako se u biti osjeća sigurno i zaštićeno, to su manje šanse za počinjenje određenog devijantnog čina. No ako je i jedna od ovih veza slabija, isključena ili manje izražena, rizik od počinjenja devijantnog čina postaje sve većim. Glavni naglasak teorije socijalne kontrole leži na socijalnoj integraciji unutar skupine.

3.2. KONZUMACIJA ALKOHOLA KAO DRUŠTVENI FENOMEN

Umjerena konzumacija alkohola u našem je okruženju društveno i sociološki prihvatljiva te zapravo čini sastavni dio naše kulture. Zbog toga, sociologija „doprinosi razumijevanju društvenog konteksta i dinamike konzumacije alkohola“ (Brezovec, 2021:1). Mnoga druženja i zabave odvijaju se upravo uz prisutnost alkoholnih pića, ponajviše piva ili vina. Ljudi se obično u ispijanje alkoholnih pića upuštaju zbog društva, zabave, određenih prigoda, slavlja ili ponekad i ritualnih i vjerskih obreda. Kako navodi Brezovec, na konzumaciju alkohola možemo gledati kao na svojevrsnu društvenu aktivnost, koja se u većini slučajeva, odvija upravo u prisutnosti ostalih članova društva (Brezovec, 2021:1).

Alkohol se konzumira još od davnih vremena, kroz određene rituale, obrede i slavlja. Kroz povijest, na umjerenu konzumaciju alkohola gledalo se kao na dio socijalizacije koji služi kao poveznica između ljudi jer se uglavnom ispija u društvu, uz razgovor ili pjesmu. Danas je sasvim normalno sjesti u kafić na druženje uz čašicu piva ili vina bez ikakve osude ostalih članova društva. Osuda počinje tek kada osoba prekorači u stanje opijenosti koje može naštetiti njemu ili drugim članovima društva (Brezovec, 2021:3).

Najčešći stupanj alkoholiziranosti u koji dođu osobe koje konzumiraju alkohol je uglavnom laki stupanj pijanstva (0.5-1.5 promila alkohola u krvi) (Halić, 2020:19). U tom

stupnju pijanstva, pojedinci dobiju „vjetar u leđa“, povećava im se samopouzdanje, dominantniji su te čak i oni sramežljiviji postaju pristupačniji i otvoreniji drugim članovima društva (Brezovec, 2021:4). S druge strane, alkoholiziranost također dovodi i do snažnijeg osjećaja dominacije, što automatski dovodi do veće mogućnosti rizičnog ponašanja. Istraživanja su pokazala da se ljudi koji piju žestoka pića često ponašaju agresivnije od onih koji primjerice konzumiraju pivo ili vino (Halić, 2020:19).

Brezovec navodi da se „konzumacija alkohola shvaća kao poželjan oblik djelovanja u okviru specifičnih društvenih situacija sve do trenutka pojave alkoholizma kod pojedinca“ (Brezovec, 2021:12). Ono što je problem našega društva je to što se konzumacija alkohola podržava, čak i jednu ruku potiče, sve dok ne dođe do ozbiljnih posljedica konzumacije alkohola, odnosno alkoholizma. Na alkoholizam se gleda kao na devijantnu pojavu koja je apsolutno nepoželjna i kriva, dok se na neobaveznu konzumaciju alkohola (koja na kraju krajeva i dovodi do alkoholizma!) gleda kao na normalnu društvenu pojavu i sastavni dio druženja.

Podatke koji govore o tome u kojoj se mjeri alkohol konzumira u hrvatskom društvu donosi istraživanje Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar provedeno 2019. godine na uzorku građana Republike Hrvatske u dobi između 15. i 64. godine na sveukupno 4994 ispitanika. Istraživanje je provedeno u svrhu procjene proširenosti konzumacije sredstava ovisnosti opće populacije, no za potrebe ovoga rada izdvojeno je samo konzumiranje alkoholnih pića.

Za potrebe jasnijeg shvaćanja metodologije istraživanja, ljudi od 15. do 24. godine okarakterizirani su kao „mlađi odrasli“, dok su građani od 24. do 64. godine „odrasli“. U godini koja je prethodila istraživanju, alkoholna pića konzumiralo je 83,3% odraslih građana, od čega su muškarci u prednosti sa 87,5% njih koji su konzumirali alkohol, dok su žene nešto slabije, sa 79% njih koje su se upustile u konzumaciju alkohola. Što se konkretnog istraživanja tiče, 9 od 10 odraslih ispitanika (90,9%) navodi da je barem jednom u životu konzumiralo alkohol, dok je kod mlađih odraslih postotak neznatno veći sa 92,8%. Iduća stavka koja se istraživala bila je dob kada su ispitanici prvi puta konzumirali alkoholno piće, te podatci govore da je 65,6% odraslih, kao i mlađih odraslih, alkohol prvi put konzumiralo u dobi nižoj od 18. godina, od čega je prosječna dob prve konzumacije alkoholnog pića 16. godina i jedan mjesec. Stavka koja je također bitna za ovaj rad je i pitanje koji postotak ispitanih nema ništa protiv ispijanja

jednog do dva alkoholna pića nekoliko puta tjedno. 60,6% odraslih odgovorilo je da nema ništa protiv, dok je 64,5% mlađih odraslih također odgovorilo da nema ništa protiv.

Rezultati ovoga istraživanja govore kako u većini slučajeva više od 50% ispitanika odobrava ispijanja alkoholnih pića te kako se zapravo ono ne stigmatizira u društvu, već čini jednu od osnova društva i druženja. Vidi se blagi porast u postotcima među mladim odraslim osobama što se tiče konzumacije alkohola općenito te porast u činjenici da je normalno ispijati 1-2 alkoholna pića nekoliko puta tjedno. Također, premda je posluživanje i prodaja alkohola u Republici Hrvatskoj zabranjena osobama mlađim od 18. godina, podatci govore da je više čak 60% ispitanika alkohol konzumiralo i prije svog 18. rođendana (Štimac Grbić, Glavak Tkalić, 2019).

Navedene činjenice dosta govore o tome da ispijanje alkoholnih pića u hrvatskom društvu nije nepoznanica, te bi se moglo reći da je jedan od sastavnih dijelova hrvatskog društva i jedan od načina na koji provode slobodno vrijeme. Kada je u pitanju konzumacija alkohola, može se reći da mlađi članovi društva ipak više vremena i druženja provode uz čašicu alkohola, a može se reći da u određenoj mjeri za to zasluge odnose vršnjaci koji pojedince nagovaraju na konzumaciju alkohola. Vršnjaci i društvo u kojima mladi ljudi obitavaju, najveći utjecaj na osobu imaju u dobi adolescencije, kada se osobe još razvijaju te traže društvenu skupinu kojoj će moći pripadati (Đuranović, 2014). Iako se ta vrsta prilagodbe društvu najaktivnije odvija u razdoblju adolescencije, ono i dalje u jednom dijelu ostaje i ima utjecaj i na studente. Studenti u razdoblju kada počinju studirati pronalaze sebe te se svrstavaju u novu skupinu ljudi koja je drugačija od one na koju su navikli u srednjoškolskom obrazovanju. Ono što ovaj rad želi ispitati je postoji li povezanost između utjecaja društva i konzumacije alkohola kod studenata, radi lakše prilagodbe određenom društvu.

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. CILJ, ISTRAŽIVAČKA PITANJA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj ovoga istraživanja je proučiti postoji li povezanost između konzumacije alkohola kod studenata sa utjecajem vršnjaka, odnosno vršnjačkim nagovaranjem. Za svrhu dobivanja cilja ovoga istraživanja korištena je kvantitativna metoda istraživanja koja pruža uvid uzročno-posljedične veze između konzumacije alkohola i utjecaja vršnjaka.

4.2. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

U sklopu istraživanja, postavljeno je 5 osnovnih istraživačkih pitanja:

1. Koliki postotak studenata konzumira alkoholna pića?
2. Koliko učestalo studenti konzumiraju alkoholna pića?
3. Postoji li povezanost između utjecaja i nagovora vršnjaka na samu konzumaciju alkohola kod studenata?
4. U kojoj se mjeri ta povezanost može dokazati, odnosno koliki postotak ispitanika pada pod utjecaj vršnjaka kada je u pitanju konzumacija alkohola?
5. Jesu li studenti konzumirali alkohola pića samo da bi se lakše uklopili u društvo premda i nisu bili zainteresirani za konzumaciju alkohola?
6. Smatraju li studenti da će se lakše uklopiti u društvo ako pristanu na konzumaciju alkohola?

4.3. HIPOTEZE

U sklopu istraživanja, isto tako su postavljene i ove hipoteze:

1. Većina studenata konzumira alkoholna pića.
2. Većina studenata alkoholna pića konzumira više puta tjedno.
3. Postoji povezanost u određenoj mjeri između nagovora vršnjaka i konzumacije alkohola kod studenata.
4. Povezanost između nagovora vršnjaka i konzumacije alkohola postoji u mjeri za koju se može reći da je prosječna, odnosno na skali od 1 do 5, nalazila bi se na pod brojem 3.
5. Nekolicina studenata je pristala na konzumaciju alkoholnih pića samo da bi se osjećala prihvaćeno u društvu.

6. Nekolicina studenata smatra da će se lakše uklopiti u društvo ako pristanu na konzumaciju alkohola.

5. METODOLOGIJA

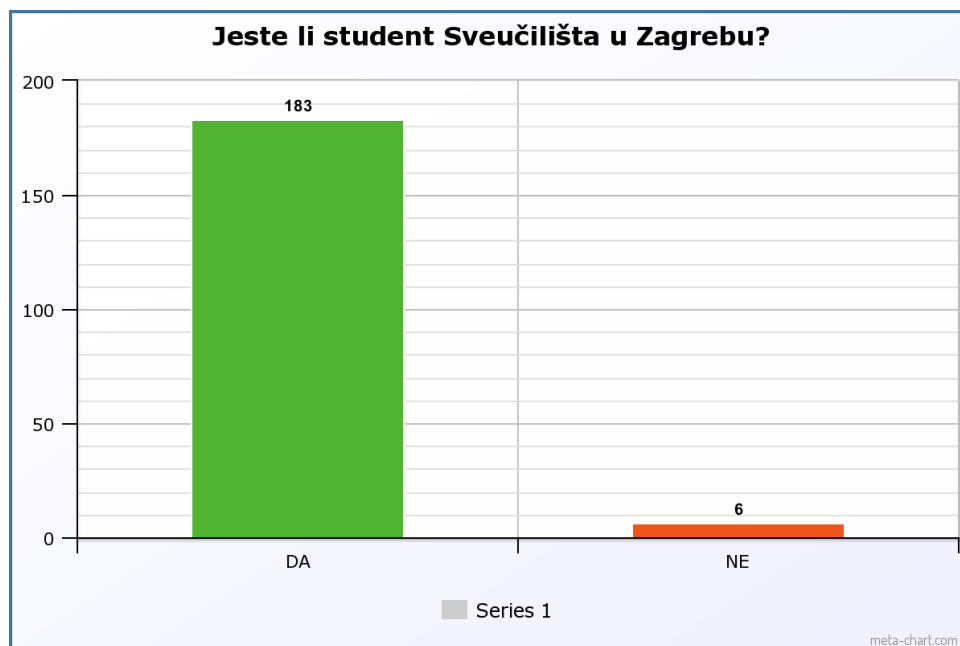
Metoda koja je korištena u ovom istraživanju je online anketa. Anketa je napravljena pomoću „Google obrasca“ te je podijeljena u više studentskih grupa putem Facebooka, Instagrama i Whatsapp. Anketa je, prema Lamza Posavec (2004.), „standardizirani postupak s pomoću kojeg se potiču, prikupljaju, i analiziraju izjave odabranih ispitanika s namjerom da se dobije u uvid u njihove stavove, mišljenja, preferencije, motive ili oblike ponašanja“. Ovom anketom želi se ispitati postoji li povezanost utjecaja vršnjaka sa konzumacijom alkohola kod studenata Sveučilišta u Zagrebu. Anketa se sastoji od 13 pitanja, od kojih su prva 4 osnovnog tipa, te ispituju dob, spol, fakultet na kojem studiraju te najvažniju činjenicu, jesu li ispitanici studenti Sveučilišta u Zagrebu. Ostalih 9 pitanja odnosi se na konzumaciju alkohola kod studenata, odnosno konzumiraju li alkoholna pića uopće, koliko često ih konzumiraju, smatraju li da društvo koje ih okružuje ima utjecaj na njihovu konzumaciju alkohola i ostala slična pitanja.

6. REZULTATI I ANALIZA ISTAŽIVANJA

6.1. REZULTATI *ONLINE* ANKETE

U online anketi je sudjelovalo 189 ispitanika. Anketa se sastojala od sveukupno 12 jednostavnih pitanja, od kojih su prva 3 bila osnovna pitanja. Prvo i najbitnije pitanje bilo je: 'Jeste li student Sveučilišta u Zagrebu?'. Na to pitanje potvrdno je odgovorilo 183 ispitanika (96,8%) , dok je 6 ispitanika odgovorilo sa 'ne' (3,2%). Zbog činjenice da je ovo anketno istraživanje usmjereno samo na studente Sveučilišta u Zagrebu, odgovori i koji ukazuju da ispitanici nisu studenti Sveučilišta u Zagrebu se poništavaju, te se smatra da je anketu ispunilo 183 ispitanika.

Grafikon 1: Jeste li student Sveučilišta u Zagrebu?

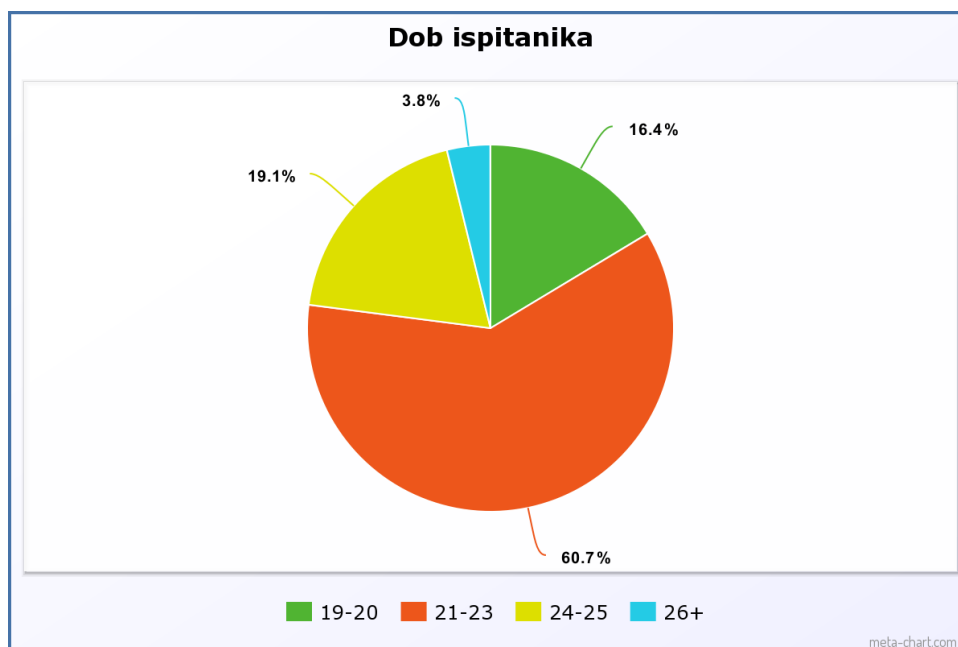

Izvor: Autorica

Rezultati istraživanja također pokazuju da je anketu ispunilo 138 (75,41%) osoba ženskog spola i 45 (24,59%) osoba muškog spola. Ispitana je i dob ispitanika, te je pitanje bilo otvorenog tipa, gdje je svaki ispitanik slobodno upisao svoje godine. No za potrebe lakšeg snalaženja u radu, nakon obrade i analize podataka, godine ispitanika podijeljene su u dobne skupine od 19-20 godina, 21-23 godine, 24-25 godina te 26+ godina. Rezultati pokazuju da najveći broj ispitanika spada u skupinu od 21-23 godine, njih 111 (60,7%). Nakon slijedi dobna

skupina od 24-25 godina, njih 35 (19,1%), te dobna skupina od 19-20 godina koju čini 30 ispitanika (16,4%). Najmanji postotak je u dobnoj skupini od 26+, njih 7 (3,8%).

Grafikon 2: Dob ispitanika

Izvor: Autorica

Iduće bitno pitanje glasilo je 'Konzumirate li alkoholna pića?'. Na ovo pitanje potvrdno je odgovorilo čak 93,4% ispitanih (njih 171) dok je odgovor 'ne' dalo 6,6% ispitanih (njih 12). Time je potvrđena prva hipoteza koja govori da većina studenata konzumira alkoholna pića. Ovaj podatak ne začuđuje s obzirom na to da je i u istraživanju HZJZ-a i Instituta Ivo Pilar iz 2019. godine, podatak bio sličan. Tada je na pitanje konzumirate li alkoholna pića, potvrđan odgovor dalo 83,3% ispitanika, što jasno govori da u hrvatskom društvu velika većina stanovnika konzumira alkoholna pića (Štimac Grbić, Glavak Tkalić, 2019). Također, iz podataka je jasno vidljivo da vrlo velika većina studenata Sveučilišta u Zagrebu konzumira alkoholna pića, njih preko 90%.

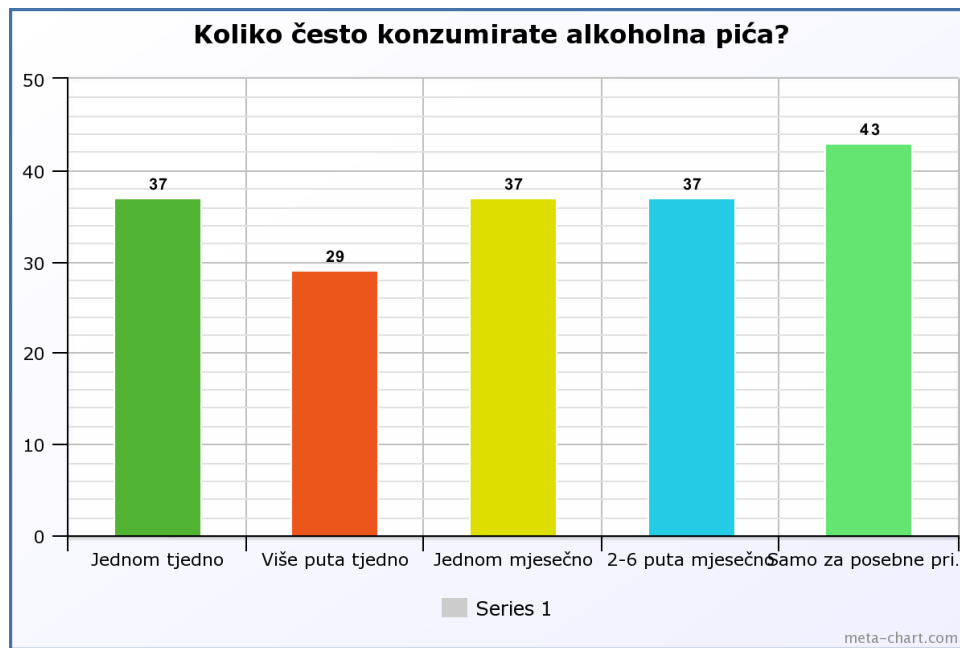
Grafikon 3: Konzumirate li alkoholna pića

Izvor: Autorica

U istraživanju je ispitano koliko često studenti konzumiraju alkoholna pića. Ponuđeno je bilo 5 opcija: jednom tjedno, više puta tjedno, jednom mjesečno, 2 do 6 puta mjesečno te samo za posebne prigode. Jedna od hipoteza ovoga istraživanja glasila je da 'Većina studenata alkoholna pića konzumira više puta tjedno'. Ova hipoteza je opovrgnuta jer podatci govore da najveći broj studenata, njih 23,5% (43 ispitanih), alkohol konzumira samo za posebne prigode. Za opciju jednom tjedno, jednom mjesečno i 2-6 puta mjesečno, dobiveni su isti rezultati, te za svaki od tih pitanja odgovoreno 20,22%, odnosno 37 ispitanih na svaki odgovor. I na kraju, najmanji postotak, onaj od 15,84% (29 ispitanih), odgovorilo je da alkohol konzumiraju više puta tjedno. Time druga hipoteza pada u vodu jer dobiveni podatci pokazuju da najmanji postotak ispitanih alkohol konzumira više puta tjedno.

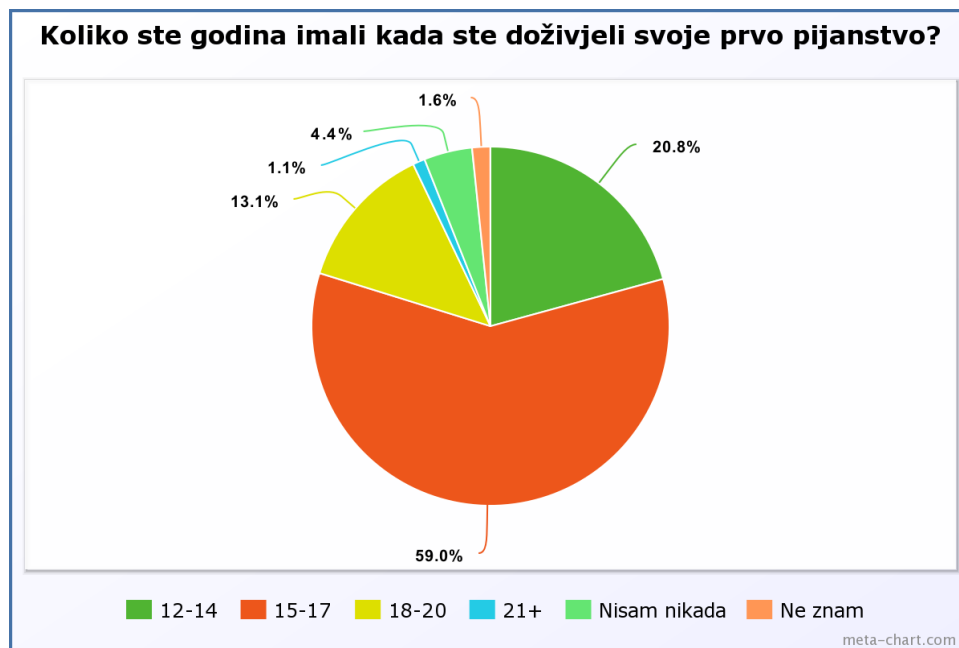
Grafikon 4: Koliko često konzumirate alkoholna pića?

Izvor: Autorica

Ispitano je i s koliko godina su ispitanici prvi puta doživjeli svoje prvo pijanstvo. Pitanje je bilo otvorenog tipa te su odgovori bili raznoliki. Raspon godina kreće se od 12-21, a za lakše snalaženje u radu raspoređeno je na 6 skupina odgovora. Prva skupina je ona koja čini raspon od 12-14 godina, koji čini 38 ispitanih (20,8%), zatim je raspon od 15-17 godina, koji čini većinu ispitanih, odnosno njih 108 (59,1%). Idući raspon kreće se od 18-20 godina i njega čini 24 ispitanih (13,1%) te onaj najmanji, od 21 godine na dalje, koji čini svega 2 ispitanika (1%). 8 (4,4,%) ispitanika je također odgovorilo da nikada nisu konzumirali alkoholna pića, dok njih 3 (1,6%) nije znalo dati odgovor na ovo pitanje. Ovaj podatak se također podudara sa istraživanjem iz 2019., gdje je 65,6% ispitanika svoje prvo alkoholno piće konzumiralo u dobi manjoj od 18 godina, odnosno najveći postotak njih je prvi put alkohol probalo sa 16 godina i jednim mjesecom (Štimac Grbić, Glavak Tkalić, 2019).

Grafikon 5: Koliko ste godina imali kada ste doživjeli prvo pijanstvo?

Na pitanje 'Smatrate li da društvo koje vas okružuje ima utjecaj na vaše ponašanje, konkretno na konzumaciju alkohola?' potvrdno je odgovorilo više od 50% ispitanika, točnije njih 56,8% (104), dok je odgovor 'ne' dalo 43,2% (79) ispitanih.

Grafikon 6: Smatrate li da društvo koje vas okružuje ima utjecaj na vaše ponašanje, konkretno konzumaciju alkohola?

Jedna od hipoteza ovog istraživanja bila je proučiti dokazati da postoji povezanost u određenoj mjeri između nagovora vršnjaka i konzumacije alkohola kod studenata. Ta hipoteza ispitana je kroz pitanje 'Ima li nagovor vršnjaka utjecaj na to hoćete li konzumirati alkohol?'. S obzirom na rezultate, može se reći da je hipoteza potvrđena s obzirom na to da čak 45,9% ispitanih (84) smatra da nagovor vršnjaka ima utjecaj na to hoće li konzumirati alkohol. S druge strane, veći postotak, njih 54,1% (99) smatra da nagovor vršnjaka nema utjecaj na to hoće li oni konzumirati alkohol ili ne.

Grafikon 7: Ima li nagovor vršnjaka utjecaj na to hoćete li konzumirati alkohol?

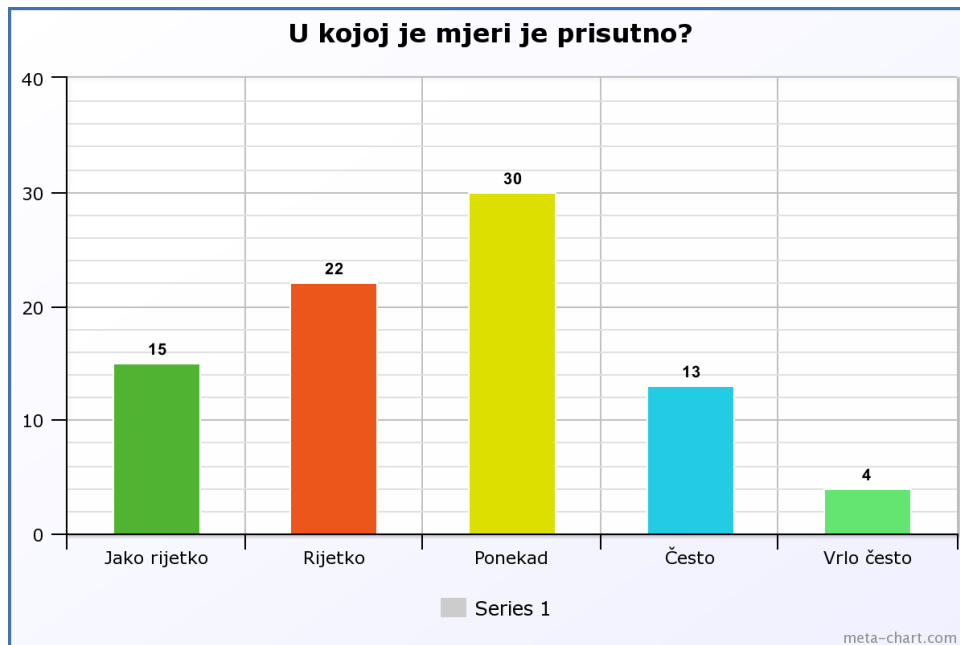

Izvor: Autorica

Od ispitanika koju su na prethodno pitanje odgovorili sa 'da' (njih 84) je zatim zatraženo da utvrde u kojoj mjeri je prisutan nagovor vršnjaka na njihovu konzumaciju alkohola. Ispitanici su na skali od 1 do 5 trebali označiti broj koji najviše odgovara njihovom iskustvu, pri čemu bi 1 označavalo vrlo rijetko, 2 rijetko, 3 ponekad, 4 često, a 5 vrlo često. Jedna od hipoteza navodi da povezanost između nagovora vršnjaka i konzumacije alkohola postoji u mjeri za koju se može reći da je prosječna, odnosno na skali od 1 do 5, nalazila bi se na pod brojem 3. S obzirom na odgovore koje su ispitanici dali, može se reći da je hipoteza prihvaćena jer je najveći postotak ispitanika dalo odgovor 'ponekad', koji se nalazi pod brojem 3, njih 30 (35,7%). Odmah zatim je odgovor pod brojem 2, koji je označilo 22 ispitanika (26,2%). Nakon njega, nalazi se broj 1, koji označava da nagovor vršnjaka jako rijetko ima utjecaj na konzumaciju alkohola kod studenata. Broj 1 je izabralo 15 ispitanika (17,8%). Broj 4, odnosno izjavu da se često dogodi da vršnjaci imaju

utjecaj na konzumaciju alkohola, izabralo je 13 ispitanika (15,5%), dok je broj 5, vrlo često, izabralo svega 4 ispitanika (4,8%).

Grafikon 8: U kojoj je mjeri prisutno?

Izvor: Autorica

Iduće pitanje dalo je odgovor na to jesu li ikada tijekom svog obrazovanja studenti odlučili konzumirati alkohol samo da bi se osjećali prihvaćenima u društvu. Kao što je i hipotezom pretpostavljeno, nekolicina studenata je pristala na konzumaciju alkohola samo zbog osjećaja pripadnosti nekom društvu. Naime, njih 31 (16,9%) odgovorilo je da su pristali na konzumaciju alkohola samo zbog činjenice da će se na taj način lakše uklopiti u društvo. Ostalih 152 ispitanika (83,1%) odgovorilo je da nikada nisu pristali na konzumaciju alkohola iz tog razloga. Dakle, bez obzira što je postotak studenata koji su na ovo pitanje odgovorili sa 'ne' znatno veći, podatak koji govori da je ipak 16,9% njih alkohol konzumiralo iz tog razloga može biti zabrinjavajući.

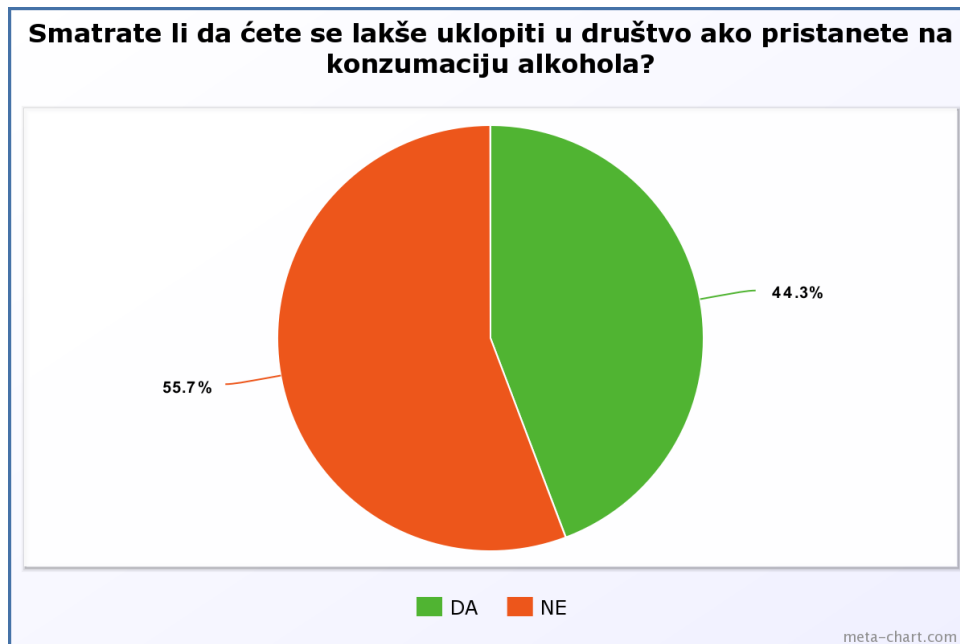
Grafikon 9 : Jeste li ikada pristali na konzumaciju alkohola samo da bi bili prihvaćeni u društvu?

Izvor: Autorica

U anketi je ispitano bilo i to da li studenti smatraju da će se lakše uklopiti u društvo ako pristanu na konzumaciju alkohola. Na ovo pitanje potvrdno je odgovorilo 43,3% ispitanih (81 ispitanik), dok je odgovor 'ne' označilo 55,7% ispitanih (102 ispitanika). S obzirom na navedene odgovore, može se reći da je hipoteza koja navodi da 'Nekolicina studenata smatra da će se lakše uklopiti u društvo ako pristanu na konzumaciju alkohola', može biti prihvaćena, s obzirom da čak 44,3% ispitanih smatra da će tako lakše sklopiti prijateljstva i dinamiku u određenom društvu.

Grafikon 10: Smatrate li da ćete se lakše uklopiti u društvo ako pristanete na konzumaciju alkohola?

Izvor: Autorica

Zadnje pitanje u anketi ispitalo je jesu li se ispitanici ikada našli u situaciji da ih društvo nagovara na alkohol bez obzira što su oni već u teškom stadiju pijanstva. Na ovo pitanje potvrdno je odgovorilo svega 22 ispitanika (22,9%) od njih ukupno 183. 141 ispitanik (77,1%) na ovo je pitanje odgovorilo sa 'ne'. Iako je znatno veći postotak ispitanika koji je na ovo odgovorilo sa 'ne', svejedno zabrinjava činjenica da je 22,9% ispitanih doživjela ovakvo što. Poznato je da zbog pretjerane konzumacije alkoholnih pića može doći do trovanja alkoholom, koje za nikoga nije ugodan osjećaj. S druge strane, ako i zbog nagovora vršnjaka dođe do trovanja alkoholom, nakon što se pređe određena granica normale, uglavnom dolazi do osude i prozivke, te se tada na osobu gleda kao na devijanta koji ne poznaje svoje granice.

7. ZAKLJUČAK

Premda većina studija kaže da je najveći utjecaj vršnjaka onaj koji se vrši nad adolescentima, određeni utjecaj vršnjaka ipak postoji i kod studentske populacije. Od 6 hipoteza koje su u ovome istraživanju postavljene, za 5 njih se može reći da su prihvaćene, dok je 1 odbačena. Glavna hipoteza, ona koja govori da u određenoj mjeru postoji povezanost između nagovora vršnjaka i konzumacije alkohola kod studenata je prihvaćena jer je na pitanje 'Ima li nagovor vršnjaka utjecaj na to hoćete li konzumirati alkohol', potvrđan odgovor ponudilo čak 44,9% ispitanih. S druge strane je na pitanje 'Smatrate li da vaše društvo ima utjecaj na konzumaciju alkohola?' potvrđan odgovor dalo čak preko 50% ispitanih, odnosno njih 56,8%. Stoga, može se reći da je glavna hipoteza potvrđena te da postoji povezanost između utjecaja vršnjaka i konzumacije alkoholnih pića kod studenata Sveučilišta u Zagrebu. Hipoteza koja je odbačena je hipoteza koja govori da većina studenata alkohol konzumira više puta tjedno. Naime, istraživanjem se dokazalo da najveći postotak ispitanih studenata alkohol konzumira samo za posebne prigode, njih 23,5%. Zbog toga što najmanji postotak studenata alkohol konzumira više puta tjedno (15,84%), ova hipoteza je opovrgnuta.

Iako se uglavnom smatra da na mlađe odrasle osobe vršnjački pritisak nema više toliko utjecaja, ovo istraživanje dokazalo je da, barem što se konzumacije alkohola tiče, u određenoj mjeri kod studenata još uvijek postoji vršnjački pritisak.

8. LITERATURA

Brezovec, E. (2021). *Dimenzije društvene uključenosti i isključenosti konzumacije alkohola u Krapinsko-zagorskoj županiji* (Doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Đuranović, M. (2014). Rizično socijalno ponašanje adolescenata u kontekstu vršnjaka. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*. Vol. 63, No. 1-2, 119-132.

Giddens, A. (2007). *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus

Halić, I. (2020). *Stavovi mladih prema sredstvima ovisnosti* (Završni rad). Sveučilište Sjever, Varaždin.

Haralambos, M. i Heald R. (1980). *Uvod u sociologiju*. Nakladni zavod Globus.

Matić, R. (2003). *Društvena promocija bezakonja – Uvod u sociologiju devijantnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada..

Raboteg-Šarić, Z. (1997). Socijalizacija djece i mladeži. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*. Vol. 6, No. 4-5 (30-31), 423-425.

Štimac Grbić, D., Glavak Tkalić, R. (Ur.). (2020). *Uporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske: 2019. i analiza trendova uporabe 2011.-2019.* Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.